

Стиль - це людина

Ален де Бенуа

Політономія - 2012-07-31

Автор: Ален де Бенуа, уривок з книги "Ідеї, як вони є"

Переклад: Онисія Гарай, Київська "Свобода", для "Політономії"

Колись Париж задавав тон. Ця мода була чимось. Далі мода змінювалась все швидше і швидше, стаючи все більш абсурдною. Зрештою, модною стала відсутність моди взагалі. Люди почали вдягатись абияк (це було більш практично), і в той же час звикали говорити абияк, і розмірковувати з будь-ким. Виробникам джинсів вдалося те, що не вдалося іншим окупантам: одягти всіх в уніформу. Щоб це не було – радіо, телебачення чи щось інше – вульгарність, здавалось, знову постала за правило.

Це правління "тринадцятого Цезаря", цього деспота, однією з рис якого, за словами Монтерлана, було "бажання до систематичного спотворення характерів і псування умів". "Світове панування обману і легкості, з якою воно встановилося, завдяки снобізму, породженому зниженням інтелектуальних здібностей, – також писав Монтерлан, – є такими ж значними нововведеннями в історії людства, як і атомні винаходи". Вже до війни Монтерлан взявся за "мораль мідінеток". Але мораль ще була, а мідінеток вже не було. Від них і вихвалання нікчем.

Головне, щоб не почали говорити про класові манери і салонні звичаї! Саме в салонах ставали огидними. Не "народ" не подавав приклад недбалості, а позолочена чернь маркізиків, для яких "народне" – зручне алібі, щоб дозволяти собі сповзати по похилій, добре намиленій їхніми інстинктами. Між іншим, класи обганяють один одного двома шляхами: через верх і через низ. Через аристократизм або через карнавальну маску. Не забуваймо Флобера: "Я називаю буржуазією кожного, хто низько мислить". Ось де межа пригноблених класів!

Недбалість, чи то в одязі, чи то інтелектуальна, насправді є однією з форм занепаду. Опуститись під приводом, що це "просто" або більш "практично" – означає втратити будь-яку форму. Проте мета життя – це надати собі форму, і на додачу – надати форму світові. Благородність також прагне надати форму. Це категорія буття, ще більше, ніж видимості. Хто б надавав нам форму, якби ми самі собі її не надавали?

Зараз багато говориться про права людини. Про обов'язки говориться менше. Це шокувало Солженіцина, про що свідчить його знаменита Гарвардська промова. Правда в тому, щоб мати стільки ж прав, скільки й обов'язків. Ні більше, ні менше. І серед обов'язків людини – бути єдиною, тобто не опускається, не падати нижче свого звання.

Людина походить від прямоходячої мавпи. Їй ніяк не годиться знову опускається на чотири

лапи. Навпаки, вона дуже виграє від того, що випростовується ще більше. Можливо, ми маємо право відмовитись від вимог, які висувають нам інші люди. Але за умови, якщо ми здатні вимагати щось від себе самі.

Спільна ілюзія, яку породжує сучасне суспільство – це те, що по мірі того, як життя стає "легшим", зусилля стає непотрібним. В дійсності все навпаки. Змінюється лише об'єкт зусилля. Чим більше елементів, на які ми хочемо впливати, тим більше нам потрібно енергії, щоб надати їм форму. Воля, а не надія – ось що є християнська чеснота. Це також одна з форм самовладання, яка італійською називається *maestria* (майстерність).

Стиль – це людина: старий вислів. Іверсен, герой роману "Місто" Ернста фон Саломона, говорить: "Неважливо, що ми думаємо; важить те, як ми думаємо". Слова заледве парадоксальні, але певному класу людей (клас, що не має жодного стосунку до класової боротьби) завжди буде важко їх зрозуміти. Зобов'язання і те, як ми беремо на себе зобов'язання, освіченість і розум, фізичне і моральне: це все неподільне. Тут нема жодних упереджень: ми є такими, якими здаємося.

У Жака Бреля була пісня ("Раптом ми лягаємо від втихаючого бажання продовжити день"), приспів якої був такий: "Чи неможливо було б жити стоячи?". Чи зник би поет Брель в ту мить, коли ці слова не змогли б більше співатися? Запитуємо в себе про це. Люди, які себе не поважають, дуже часто здобувають верх над іншими. За кілька років перед тим, як покінчити з собою, Монтерлан писав про префекта Спандія, героя роману, який ми ніколи не знатимемо: "Спандій робить вигляд, що вбиває себе, бо страждає від невиліковної хвороби і вбиває себе, бо невиліковна його батьківщина".

Жовтень 1978